

УДК 021:004.77

Валентина Медведєва,

наук. співроб. СІАЗ НБУВ, канд. іст. наук

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНУ БІБЛІОТЕЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

У статті сучасний процес комп'ютеризації бібліотечних закладів розглядається як засіб забезпечення доступу різних категорій користувачів до інформаційних ресурсів, як один із провідних важелів впливу на інформаційний процес українського суспільства.

Ключові слова: інформатизація суспільства, бібліотечні інформаційні ресурси, комп'ютерні технології, інформаційний простір.

На сьогодні наявні проблеми, що постають перед сучасним світом, насамперед обумовлюються розвитком його соціальних структур, а також інтенсифікацією відповідних еволюційних процесів, що діють у навколишній дійсності в умовах прискорення темпів розвитку. Ці тенденції можливо реалізувати виключно на базі науково-технічного прогресу, спрямованого на збільшення високотехнологічного виробництва з використанням нової суспільно значущої інформації.

Як наслідок, з розвитком інформатизації протягом останніх років перерозподіляються ресурси у сфері трудової діяльності, реалізуються можливості розширеного доступу до інформації найбільш соціально активних верств суспільства.

Разом з тим актуальним постає питання щодо створення належних умов для можливості оволодіння сучасними інформаційними технологіями, що сприятиме забезпеченню подальшого інтелектуального розвитку цивілізації. Отже, у сучасному світі набуває значущості реалізація проблеми загальносуспільної інформатизації, створення для цього належних умов для інформаційних обмінів.

Поряд з цим для зміцнення соціальної структури суспільства, удосконалення його продуктивного розвитку в умовах активізації глобальних процесів у сучасному світі необхідно вдосконалювати й технічні можливості для розвитку відповідних систем соціальних інформаційних комунікацій. Усе це постає характерною складовою для особливостей

переходу до нового етапу інформаційного розвитку українського суспільства.

Поширення можливостей для більш доступного отримання інформації українським суспільством, безперечно, сприятиме й зростанню прогресу, що значною мірою породжуватиме надії на можливість відновлення значення наявної мережі бібліотечних установ як сучасних інформаційних центрів, сприятиме ефективному наповненню соціальних комунікацій необхідною інформацією. Однак слід зазначити, що сьогодні переважна більшість сучасних бібліотечних закладів є центрами зберігання і використання інформації, насамперед на традиційних носіях. Отже, переважно тут зберігаються духовні й культурні скарби попередніх поколінь.

Таким чином, у сучасному суспільстві визначаються об'єктивними умови для прискорення циркуляції інформації, розбудови необхідного виробництва для зростаючих масивів нової інформації та її оперативної обробки із застосуванням відповідних технологій, насамперед комп'ютерної техніки. Але тут, на жаль, бібліотеки, з усіма своїми накопиченими протягом тривалого часу масивами цінної інформації, на недостатньому рівні включені в загальносуспільний обіг інформації. Усе це пояснюється насамперед технологічним відставанням бібліотек, що є наслідком їх поступового «відходу» на периферію інформаційної сфери суспільства.

Уже сьогодні інформаційні обміни, що здійснюються поза межами бібліотек, викликають цілий ряд нагальних проблем, а спроби їх вирішення без участі оновлених бібліотек дедалі негативніше впливають на ефективність використання цієї інформації. До найбільш актуальних проблем належать такі:

– стосунки безпосередньо між виробником інформації і замовником не сприяють, як правило, багатократному використанню інформаційного продукту, що, у свою чергу, виключає одну з його властивостей і переваг у новому інформаційному суспільстві. Отже, така ситуація залежить безпосередньо від специфіки фінансування виробництва нової інформації, наявності конкурентних факторів, недосконалості інформаційних ринків. Як наслідок, це супроводжується відсутністю підготовлених фахівців для створення нових інформаційних продуктів;

– у більшості виробники інформації мають обмежені можливості для адаптації такого виду продуктів до потреб різних користувачів, що також є негативним фактором з точки зору ефективності їх використання;

– виробники інформації, як правило, у своєму арсеналі мають обмежені можливості для визначення порядку взаємозв'язків і взає-

мовпливів виготовленого продукту з аналогічними розробками інших авторів, відповідного доробку в суміжних дисциплінах;

– істотною проблемою в науковій роботі при застосуванні інформаційних продуктів є обмежені можливості виробників нової інформації для використання досвіду напрацювань попередників через складність оперування великими масивами інформації на паперових носіях, і це при тому, що спиратися на здобутки попередників у край необхідно. Це не тільки може допомогти уникнути багатьох помилок, а й позбавитися фрагментарності, характерної для значної частини сучасної інформаційної продукції, недостатньої аргументованості.

Зважаючи на викладене вище, зі зростанням попиту на отримання інформаційного продукту в період переходу до постіндустріального суспільства, з метою залучення до цього дедалі більш широких верств населення зростає потреба й в удосконаленні загальносуспільних інформаційних центрів, у тому числі бібліотечних установ, і виникає нагальна потреба в послугах кваліфікованих інформаційних фахівців і посередників між виробниками й користувачами інформації. Беручи участь у цих заходах, бібліотечні установи стануть найбільше відповідати вимогам сьогодення, тобто успішніше виконувати роль основних елементів інфраструктури з керування інформаційними ресурсами суспільства, зокрема, за таких умов:

– за можливості наявної техніко-технологічної бази забезпечувати керування відповідними електронними потоками інформації;

– за наявності підстав для ефективної праці в глобальному інформаційному просторі під час відбору інформації, необхідної сучасному суспільству;

– коли в центрах будуть створені умови для надійного зберігання нової електронної структурованої і надійно керованої інформації, у тому числі переведеної з інших носіїв;

– коли інформація, переведена в електронну форму з фондів бібліотек, активно застосовуватиметься для створення нових єдиних інформаційних масивів, використовуючи при цьому традиції, напрацьовані поколіннями;

– за умов наявності зв'язків, спрямованих на відновлення і зміцнення внутрішніх міжгалузевих кіл, шляхом планомірного комплектування фондів новою інформацією та вдосконалення всієї системи інформаційних баз сучасного суспільства;

– за наявності належних умов, необхідних для підвищення ефективності роботи бібліотечних установ під час дистантного обслуговування користувачів, підвищення технічних можливостей інфоцентрів

з відпрацювання новітніх технологій, у тому числі й шляхом їх адаптації до потреб замовника;

– за наявності процесу, коли бібліотечні установи розпочнуть входження на відповідні інформаційні ринки на правах їх повноправних суб'єктів, що матиме для них не лише фінансове значення, а й буде об'єктивним індикатором їх діяльності;

– за наявності підстав, коли бібліотечні установи, як інформаційні центри, стануть також центрами передового досвіду, наукової думки, просвіти й освіти для різних категорій сучасного суспільства.

На сьогодні бібліотечні установи в Україні, як і в інших постсоціалістичних країнах, багато в чому не відповідають сучасним суспільним вимогам як інформаційних і науково-інформаційних центрів.

Так, протягом останніх півтора десяти років мережа бібліотечних установ зазнала серйозних негативних впливів. Отже, у більшості випадків виникли проблеми з фінансуванням, зменшилися або ж зовсім зникли можливості для традиційного систематичного комплектування, загострилися кадрові проблеми. Таким чином, бібліотечні установи були поставлені в умови виживання, що тривалий час узагалі негативно впливало на процес упровадження нових технологій. І на сьогодні прикро констатувати, що навіть коли ставлення в суспільстві до бібліотек почало змінюватися на краще, відповідний перехід для переважної більшості цих установ відповідно до нових технологій є неможливим.

Для відповідної адаптації діючі бібліотечні установи втягуються в сучасні інформаційні обміни поступово.

У зв'язку з цим правомірною видається класифікація певної частини таких бібліотечних установ, як гібридних. Зверхня характеристика цього терміна була визначена відомим дослідником у бібліотекознавчій сфері Я. Шрайбергом [1, с. 16], згідно з якою «гібридність» швидше демонструє певну відірваність відповідних теоретичних висновків від практики функціонування основної маси сучасних бібліотек, а не наукове передбачення тенденцій розвитку цього процесу.

Зважаючи на це, перший етап становлення для гібридних бібліотек майже обов'язковий. До того ж, як вважає Я. Шрайберг, особливості такої бібліотеки не обмежуються переведенням частини фонду в електронну форму. Разом з тим, як зазначає академік О. Онищенко, сучасна бібліотека не повинна зациклюватися на одному виді інформації – друкованої, книжкової, оскільки перетвориться в музей. Сьогодні всі бібліотеки мають справу з різними ресурсами – рукописними, друкованими на папері, на електронних носіях. У найближчій перспективі бібліотеки

бачаться як досвідчений «посередник» між майже безмежним потоком інформації і користувачем. Особлива роль відводиться нині інформації про інформацію, і роль бібліотекаря в інформаційній революції невпинно зростає [2, с.14].

Таким чином, бібліотечні установи входять у більш активну фазу співпраці із замовниками, поступово набувають досвіду в застосуванні нових технологій, оволодінні можливостями сучасного технологічного забезпечення. Тут ідеться не лише про створення електронних версій матеріалів існуючих фондів у бібліотечі, а й про комплектування новою електронною інформацією, про набрання нею інших властивостей, притаманних сучасному інформаційному центру.

Водночас у бібліотечних установах створюються умови для освоєння методики дистантного надання інформаційних послуг сучасним користувачам, створення власного інформаційно-аналітичного продукту, синтезованого з використанням баз наявних інформаційних масивів за принципом «інформація на базі інформації», набувають функціональних ознак банків інформації системи рознесених, позабібліотечних інформаційних баз.

При цьому перехідний період у житті бібліотечних установ до нових технологій і їх організаційних рішень зумовлюється, насамперед, зростаючими суспільними запитами, що характеризуються змішаною системою підходів, традиційних і нових, до обслуговування сучасних користувачів, дає підстави називати ці установи гібридними.

Отже, затребуваність сучасного суспільства визначає напрям зміни акцентів у системі прояву соціальних функцій бібліотечних установ.

Бібліотечна установа, яка постає самостійною інформаційною базою для всієї системи своїх користувачів, інтенсивно опрацьовуючи шляхи введення в обіг дедалі більшої частини своїх фондів, фактично стає центром зберігання значної кількості інших рознесених інформаційних баз: державних органів урядування, економічних, політичних структур, наукових центрів і т. ін.

Також значення бібліотек як загальносуспільних інформаційних центрів і хранителів інформації цих суспільних підсистем зростатиме і з огляду на розвиток процесів становлення демократичного суспільства. Одночасно для забезпечення комплексного й багатоаспектного підходу до вирішення інформаційних завдань зростатимуть і вимоги до якості надання інформаційних послуг.

Слід зазначити, що електронні технології надають широкі можливості для безмежного розширення соціальних зв'язків сучасних користувачів,

при цьому бібліотечні установи набуватимуть більших практичних навичок для поступового входження в процес реалізації інформаційного супроводу таких зв'язків.

Отже, за твердженням Т. Кузнецової, бібліотеки нині усвідомили себе навігаторами в необмеженому масиві інформації (навіть за відсутності інколи необхідної матеріально-технічної бази), і це вигідно вирізняє їх серед інших комунікативних структур. У бібліотечній свідомості ідея доступу до інформації починає переважати над ідеєю володіння нею. Водночас вона ж додає важливе значення уточненню про те, що інформаційна функція сучасної бібліотеки набуває також і ресурсно-оцінюючого, і ресурсно-орієнтуючого характеру [3].

З огляду на це стає очевидним, що для твердження про поступову трансформацію цієї функції в інформаційно-аналітичну сьогодні дає підстави говорити практика з реалізації інформаційної функції бібліотек у процесі тіснішого співробітництва з управлінськими, політичними, економічними структурами, науковими центрами. Тут зазначається не лише про ресурсно-оцінюючий і ресурсно-орієнтуючий характер діяльності бібліотек, а й показується практика зростання попиту на власну аналітичну, інформаційно-аналітичну продукцію в середовищі користувачів сучасних бібліотечних установ.

Слід зазначити, що на сьогодні Службою інформаційно-аналітичного забезпечення (СІАЗ) НБУВ виробництво власних інформаційно-аналітичних продуктів уже здійснюється в режимі «інформація на базі інформації». При цьому можна визначити декілька найпомітніших напрямів затребуваності бібліотек у такій продукції:

- розробка та впровадження в життя алгоритму методики з розвитку основних закономірностей інформаційної діяльності бібліотечних установ в умовах інформаційної сучасності;

- проведення наукових розробок вузькотематичних напрямів в інформаційно-аналітичних та аналітичних галузях, або ж із проблематики, не розроблюваної вітчизняними дослідниками;

- збір й узагальнення інформації електронних ЗМІ про розробки аналітичних центрів з актуальних питань суспільного життя;

- підготовка й доведення до відома суспільства інформаційно-аналітичних матеріалів для їх використання під час проведення дослідницьких проєктів, науково-технічних програм, реалізації грантових тем тощо.

Тут необхідно зазначити, що на базі впровадження електронних технологій набирає чинності й певна жанрова різноманітність електронних продуктів, серед яких в умовах сучасності можна назвати декілька з них:

- оперативні інформаційні повідомлення;
- підбірка лаконічної інформації за певний відрізок часу або ж за визначеною темою (стрічка новин);
- інформаційний огляд;
- аналітичні огляди (огляд аналітичної інформації на певну тему або ж огляд масивів інтернет-інформації з використанням аналітичних методик, з авторськими висновками, пропозиціями, рекомендаціями для замовника);
- аналітичні доповіді.

З розвитком електронних технологій різноманітність цих жанрів тільки зростатиме, при цьому безпосередньо факт їх наявності говорить про тенденцію еволюційного процесу інформаційної функції бібліотек щодо урізноманітнення потреб в інформаційних ресурсах і форм задоволення цих потреб.

Також електронні технології впливають і на розвиток інших функцій сучасної бібліотеки, зокрема, без перебільшення, стратегічним завданням у найближчому майбутньому є виготовлення електронних відповідників усього книжкового світу та інформації на інших носіях для введення в сучасний інформаційний обіг. Усе це позитивно сприятиме процесу утвердження спадкоємності духовної культури, напрацьованої попередніми поколіннями. Нові можливості електронні технології розкривають для реалізації освітньої, кумулятивної та інших функцій бібліотек [5, с. 91].

Однак слід зауважити, що під час розгляду сучасних функціональних характеристик бібліотечних установ виникають певні труднощі. Так, при використанні електронних технологій бібліотечної діяльності лише в певних межах, у гібридному її варіанті, дослідники з різних позицій оцінюють вплив традиційних і нових технологій, на базі яких у наш час особливо бурхливо розвивається інформаційна діяльність. Постає очевидним, що лише після утвердження електронних технологій для всіх видів користувачів як технологій звичних, робочих, а не рідкісних новинок, після практичного визначення місця традиційних форм бібліотечного обслуговування в розвитку загального інформаційного процесу можна остаточно встановити погляди щодо суспільного призначення оновлених бібліотечних установ. При цьому «оцифрування» документальних фондів бібліотек не означає, що вони перестануть існувати як фізичні одиниці, але створення електронних фондів дасть змогу вирішити численні проблеми, що стоять перед сучасними бібліотеками, такі як розміщення документів, забезпечення їх збереження, організація вільного доступу до них [6].

Можна зробити висновок, що упорядкованою формою утвердження електронних технологій у бібліотечній сфері стали електронні бібліотеки, які є, як правило, структурними складовими великих бібліотечних установ. Однак слід зауважити, що, незважаючи на вже напрацьований певний досвід у роботі цих бібліотек, як за кордоном, так і в Україні, погляди на їх сутність у різних дослідників залишаються різними. Так, за твердженням одних дослідників, це структури, які надають відповідні можливості для керування ресурсами за допомогою комп'ютера, при цьому працівникам залишається бути в ролі посередників в електронній взаємодії; це набір електронних ресурсів і супутніх технічних можливостей для створення, пошуку й використання інформації; це база даних, яка вміщує цифрові інформаційні об'єкти в різних формах і надає безпосередній доступ користувачам; це складові системи інформації, які допомагають задовольняти інформаційні потреби сучасних користувачів, надавати інформаційні послуги, організовувати інформацію у зручній для користувача формі, керувати місцезнаходженням інформації тощо [7, 8].

Більшість теоретичних напрацювань і узагальнення практичного досвіду з цього напрямку можна побачити на прикладі електронної бібліотеки НБУВ, де сьогодні демонструють прагнення організаторів електронних бібліотек створити якомога кращі умови для роботи бібліотеки, або ж створюють широкі можливості для організації дистанційної роботи користувачів з електронними бібліотечними фондами, при цьому передбачаючи за замовником ініціативу в цьому виді взаємовідносин. Однак слід зауважити, що сьогодні, при збігу двох глобальних точок зору, що вимагають трансформації в усіх сферах суспільного життя, – процесу переходу до інформаційного суспільства й ринкових перетворень у нашій країні – таку позицію можна вважати не виправдано інертною.

Разом з тим, під час розгляду процесів удосконалення якості інформаційно-аналітичного обслуговування дистантних користувачів бібліотек, беручи до уваги тенденції розвитку сучасного суспільства, можна впевнено прогнозувати зростаюче значення системи бібліотечних інформаційних комунікацій у загальній системі сучасних соціальних комунікацій. Відповідно до цих тенденцій набуватимуть розвитку й соціальні інформаційні комунікації в сучасному українському суспільстві. Отже, цей процес в Україні розвиватиметься насамперед у двох основних напрямках:

- створення належних умов для підвищення якості та інтенсивності циркуляції інформації в уже діючих каналах;
- побудова зв'язку з постійним ускладненням структури суспільства,

множенням, удосконаленням наявних каналів у процесі організації доступу до інформації користувачів для обслуговування нових соціальних структур, що створюються під час суспільної еволюції.

У свою чергу, ці суспільні тенденції обумовлені:

- зростанням важливості передачі, без істотних втрат, достовірної суспільної інформації і відсутністю негативного впливу технологічних перешкод, що спотворюють цю інформацію;

- необхідністю наявності стійких та інтенсивних інформаційних обмінів між соціальними структурами, у тому числі територіально розділених значними відстанями, що і стає в подальшому основою для формування глобального інформаційного простору;

- необхідністю забезпечення зворотного зв'язку з центрами накопичення інформації і структурами, пов'язаними з її виробництвом, з метою задоволення суспільних потреб у постійному розширенні доступу до наявних значущих обсягів інформації, пов'язаних з розвитком або ускладненням соціальної структури в процесі її постійного розвитку [9, с. 279].

Потребує вирішення й проблема з ефективного використання інформаційних ресурсів, накопичених під час розвитку суспільства, що зберігаються в бібліотечних та інших установах, у тому числі на сучасних електронних носіях.

Очевидно, що введення в обіг цієї інформації є принципово важливим для суспільства, оскільки це забезпечуватиме стійку спадкоємність наукових, моральних та культурних традицій розвитку суспільства в умовах активізації світових глобальних процесів. Переосмислення сьогодні ролі системи бібліотечних установ, які забезпечують життєздатність і розвиток суспільства в умовах сучасності, надасть певних підстав для вирішення цієї проблеми, дасть змогу визначити важливі складові цих установ у системі сучасних інформаційних комунікацій.

Отже, сьогодні, в умовах наростання кризи керування інформаційними процесами, дедалі більше привертається увага саме до проблеми вдосконалення каналів інформування та організації ефективної циркуляції інформації в сучасному суспільстві, у тому числі шляхом прискорення виробництва інформації.

Також необхідно зазначити, що дедалі більшої актуальності набуває фактор зростання важливості соціальних комунікацій, пов'язаний насамперед із поширенням однотипності, а далі й спільності завдань, що вирішуються в сучасному суспільстві. Таким чином, доцільність інформаційних обмінів дедалі частіше обґрунтовує раціональність вирішення

актуальних суспільних проблем, зокрема, на тривалих відстанях або в масштабі всієї цивілізації.

Також в умовах сьогодення дедалі більш актуальним постає питання з удосконалення системи навчання і професійної перепідготовки працездатного населення, необхідності постійного підвищення їхньої кваліфікації. Це обумовлює забезпечення належного доступу до знань для дедалі більшої кількості користувачів, які, у першу чергу, забезпечують навчальний процес. Тут приємно зазначити, що з цього напрямку найбільш успішно активізуються сучасні бібліотечні установи. Зростає їх вплив у суспільстві і, відповідно, поглиблюється осмислення змісту масових комунікацій як інструменту соціокультурної взаємодії в масштабах суспільства. Через циркуляцію в соціумі знань, цінностей, норм, соціальних сенсів, вирішених у знаковій формі, ними символічно охоплюється складна структура соціального простору, доступного для сприймання масовою, нормативною, індивідуальною свідомістю [10, с. 25].

Як показує розвиток інформаційних процесів, що відбувався наприкінці минулого століття, інформаційна діяльність у різних сферах обумовлюється формуванням специфічних особливостей щодо їх функціонування. Ці особливості розрізняються специфікою підготовки інформаційних ресурсів (спеціальні та для загального використання), в організації відповідно до поставлених завдань щодо каналів передавання інформації (у формі друкованих видань, з використанням технічних можливостей тощо), у забезпеченні механізмів взаємного обміну інформацією, проведенні компетентної оцінки ефективності передавання інформаційних ресурсів (безпосередні контакти із замовником, результати соціологічних досліджень тощо). Усе це набуває сталості певних специфічних самостійних рис. Таким чином, в умовах сучасного світу інформаційні потоки управлінської сфери вже сприймаються як відносно самостійні масиви наукової або політичної інформації, значною своєю частиною інтегруючись у систему засобів масової комунікації тощо.

Очевидно, що наявність чіткого соціального запиту для формування будь-якої тематичної інформації постає важливим чинником у перебудові й розвитку діяльності бібліотечних установ, що надає їм більших можливостей для розкриття відповідних фондів користувачам й ефективного використання інформаційних ресурсів.

На сьогодні, з розширенням можливостей для продукування нової інформації, об'єктом прискіпливої уваги постають механізми, необхідні для якісного забезпечення цими ресурсами всієї структури суспільства.

Тут, насамперед, усвідомлюється зростаюча роль використання інформаційних ресурсів у житті сучасної людини.

Невід'ємною складовою сучасних інформаційних ресурсів стало уявлення про інформаційні комунікації, які:

- мають виробничий базис і залежать від рівня розвитку відповідних продуктивних сил;

- мають на меті об'єднання всіх видів діяльності, необхідних для існування суспільства, організації цілеспрямованої координації роботи наявних соціальних структур, окремих членів суспільства, забезпечення взаємного обміну результатами матеріального й духовного виробництва;

- містять у собі універсальну схему соціальних інформаційних комунікацій, де кожен її суб'єкт може вмещувати в себе окрему людину, групу людей аж до суспільства в цілому. Тобто в соціальних інформаційних комунікаціях об'єктом постає соціальна інформація, що функціонує в суспільстві;

- мають технічні та інші пристрої для передавання соціальної інформації в комунікаціях, що забезпечують доставку інформації на тих чи інших носіях;

- мають наявну практику щодо форм передачі соціальної інформації (за допомогою електронних засобів, друкованих видань, наукових творів символіки, народної творчості тощо).

У сучасному українському суспільстві існує усталене інформаційне забезпечення на загальнодержавному, регіональному й місцевому рівнях. Підтвердженням цьому є наявна налагоджена інформаційна вертикаль центральних органів державної влади з обласними, міськими, районними держадміністраціями, інформаційні зв'язки між іншими громадськими й політичними утвореннями на місцях.

Таким чином, інформація, що перебуває в комунікаціях, повинна повністю відповідати сучасним запитам, бути достовірною, своєчасною та актуальною. Але при застосуванні пошукових систем невисокої якості, наприклад комп'ютерних, до комунікації може так само випадково потрапити недостовірні інформація повністю, частково недостовірні або хибні. Ця інформація може бути результатом реалізації цілого ряду причин й установок, що призводять до неякісного продукування нової інформації, або ж бути результатом навмисної дезінформації, яка в умовах розвитку інформаційних електронних технологій може існувати у вигляді багатогодових комбінацій, відомих під назвою інформаційних воєн.

Так само, через наявність недоліків у пошукових системах, до соціальних інформаційних комунікацій потрапляє чимало надлишкової,

зайвої інформації. Така інформація ускладнює використання достовірних інформаційних ресурсів і стає шкідливою.

Вирішення всіх цих проблем потребує об'єктивного зростання суспільної затребуваності в діяльності традиційних бібліотечних установ (книгозбірень) у сучасні інформаційні та науково-інформаційні центри, які, з відповідним технічним оснащенням дедалі ширше використовуються як джерела наповнення сучасних інформаційних комунікацій суспільства якісною інформацією, розвивають дистантні форми роботи, стають активними суб'єктами розвитку інформаційного ринку в Українській державі. Це насамперед сприяє утворенню реальної інформаційної основи для існування цивілізації, яка гарантує ефективне використання змісту нової інформації в соціальних комунікаціях в умовах швидкоплинних змін навколишньої дійсності.

Завдяки бібліотечним установам, які існують як сучасні інформаційні центри:

- визначаються відповідні співвідношення між наповненням комунікацій новою інформацією, що своїм змістом узагальнює нові явища дійсності, та інформацією, напрацьованою раніше, що може бути основою під час оперування новими ресурсами;

- ефективніше використовуватиметься спеціальна інформація. У цих умовах бібліотечні установи мають удосконалити форми інформування потенційних користувачів про наявні ресурси, зокрема, розвивати електронні каталоги, на більш високому рівні налагодити видання тематичних реферативних матеріалів, організувати власну інформаційно-аналітичну й наукову діяльність, спрямовану на розкриття фондів тощо;

- створюються певні умови для організації роботи з первинними тематичними ресурсами з метою їх ефективного застосування в практичній діяльності соціальних структур сучасного суспільства. Очевидно, що тут украй необхідне налагодження й підтримка широкого спектра дистантних зв'язків, у тому числі орієнтованих на тривалу перспективу;

- може бути налагоджено процес національної самовизначеності духовно-ціннісних прерогатив українського суспільства в умовах розвитку глобальних процесів;

- ефективно використовувачи національні інформаційні ресурси, можна вдосконалювати й систему національної інформаційної безпеки [11, с. 284–285].

Об'єднання інформаційних ресурсів бібліотек та інших інформаційних структур, що сьогодні стало тенденцією, надає нові можливості

для розвитку соціальних структур сучасного українського суспільства, є основою для вдосконалення технологій інформаційного виробництва та сприяє продуктивному співробітництву із зарубіжжям. Тому головні бібліотеки нашої країни, які одержали статус національних, у цьому процесі відіграють особливу роль і потребують консолідації. Під їх керівництвом і на їхньому прикладі бібліотечна система України має набути рис ефективного елементу сучасних соціальних інформаційних комунікацій. Як позитивний результат, у цих бібліотеках найбільш успішно розвиватиметься процес оволодіння електронними інформаційними технологіями, удосконалюватимуться різні форми дистантного обслуговування сучасних користувачів (віртуальні бібліотеки) [12].

Запровадження цих заходів є невід'ємною вимогою сучасності. Для цього, за твердженням Р. Мотульського, бібліотекам необхідно проводити активну політику щодо розширення спектра своїх послуг як у сфері інформації, так і у сфері дозвілля з наданням користувачам доступу до сучасних видів документів, при цьому активно розширюючи сферу своїх послуг, укорінюватись в інформаційному бізнесі, залучаючи, таким чином, для свого розвитку фінансові ресурси з комерційної сфери, кошти підприємств і організацій та особисті кошти громадян [13, с. 205].

Як показує досвід НБУВ, набутий протягом останніх років в обслуговуванні сучасних користувачів, використання електронних інформаційних технологій постає основним ресурсом у задоволенні їхніх запитів, оптимізуючи таким чином важливий напрям бібліотечного обслуговування читачів, які отримують інформацію насамперед через видання на паперових носіях.

Отже, на сьогодні вже можна стверджувати, що запровадження новітніх інформаційних технологій у НБУВ показує свою ефективність і значущість, незважаючи на наявні організаційно-правові та матеріально-технічні проблеми.

Список використаних джерел

1. *Шрайберг Я. Л.* Современные тенденции развития библиотечно-информационных технологий / Я. Л. Шрайберг // Науч. и техн. б-ки. – 2002. – № 1. – С. 16.
2. Библиотеки в меняющемся мире / интервью акад. А. С. Онищенко ; записала Л. Таран // Зеркало недели. – 2001. – № 44. – С. 14.
3. *Кузнецова Т. Я.* Инновационные процессы в библиотечном деле и непрерывное профессиональное образование: пути и формы интеграции

[Электронный ресурс] / Т. Я. Кузнецова. – Режим доступа: <http://www.Bgunb.ru./links/master/scod/doc.01/KusnesovaL.htm>. – Загл. с экрана.

4. Там само.

5. *Мотульский Р. С.* Общее библиотековедение / Р. С. Мотульский. – М. : Либерия, 2004. – С. 91.

6. От традиционной библиотеки к электронной: шаги реализации [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://sivurova.Narod.ru/art5.htm>. – Загл. с экрана.

7. *Горный Е.* Развитие электронных библиотек: мировой и российский опыт, проблемы, перспективы [Электронный ресурс] / Е. Горный, К. Вигурский. – Режим доступа: <http://www.zhurnal.ru/staff/gornyy/texts/dlib.html>. – Загл. с экрана.

8. *Чекмарьов А. О.* Національна система електронних бібліотек / А. О. Чекмарьов, Л. Й. Костенко, Т. П. Павлуша. – К., 1998. – 50 с.

9. Горовий В. М. Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс / В. Горовий ; наук. ред. Л. А. Дубровіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2010. – С. 279.

10. *Онищенко А. С.* Национальная библиотека Украины имени В. И. Вернадского как многопрофильный научно-исследовательский центр / А. С. Онищенко, В. Г. Попроцкая // Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития. – К., 2003. – С. 25.

11. *Горовий В. М.* Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс / В. М. Горовий ; наук. ред. Л. А. Дубровіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2010. – С. 284–285.

12. *Галаган Д.* Библиотеки будущего [Электронный ресурс] / Д. Галаган. – Нидерланды, Дельфт : Технический ун-т. – Режим доступа: <http://www.cei.uran.net.ua/archives/2001>. – Загл. с экрана.

13. *Мотульский Р. С.* Общее библиотековедение / Р. С. Мотульский. – М. : Либерия, 2004. – С. 205.